

MARKETING

ILMIY, AMALIY VA OMMABOP JURNAL

1-oktyabr- O'qituvchi va
Murabbiylar kuni

№9 – SON

9710 xalqaro daraja

№240874

ISSN: 3060-4621

2025-YIL, SENTYABR

JURNALNING MAQSADI

Tadbirkorlik-biznes faoliyatini tashkil etishning marketing asoslarini, yo'nalishlari, echimlari, vositalarini yaratish va rivojlantirish

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

TEL: (97) 783-84-64

VEB-SAYT

www.marketingjournal.uz

ELEKTRON POCHTA:

info@marketingjournal.uz

TELEGRAM BOT:

[@marketinjournalbot](https://t.me/marketinjournalbot)

TELEGRAM KANAL:

<https://t.me/tdiumarketingjournal>

MUASSIS

“Tadbirkor va ishbilarmon” MCHJ

JURNALNING ILMIYLIGI

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining **2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

INDEKSATSIYA

BOSH MUHARRIR

Xakimov Ziyodulla Axmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Yusupov Muxamadamin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori;

Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., prof., TDIU Marketing kafedrasini mudiri;

Soliyev Axmadjon Soliyevich, i.f.d., NaMTI Marketing kafedrasini professori;

Ikramov Murad Akramovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich, i.f.d., prof., TDIU Iqtisodiy xavfsizlik kafedrasini mudiri, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi;

Zarova Elena Viktorovna, i.f.d., G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti professori, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi

Akramov Tohir Abdurahmonovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Samadov Asqarjon Mishomovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi, i.f.n., dots., TDIU Kengash kotibi;

Sobirov Azizbek Avazbekovich, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Sadikov Shoxrux Shuxratovich, PhD, dots., TIU Departament boshlig'i;

Musyeva Shoirazimovna, i.f.n., SamISI Marketing kafedrasini professori;

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Djurabayev Otabek Djurabayevich, i.f.d., TDIU Innovatsion menejment kafedrasini dotsenti;

Karimova Shirin Zoxid qizi, PhD, TDIU Axborot texnologiyalari kafedrasini katta o'qituvchisi;

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbaevich, DSc., Namangan muhandislik-qurilish instituti dotsenti;

Fayzullayev Javlonbek Sultonovich, DSc., TDIU, Yashil iqtisodiyot kafedrasini dotsenti;

Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, DSc., TDIU, "Iqtisodiy va moliyaviy xavfsizlik" kafedrasini professori

Bobojonov Azizjon Babaxanovich, DSc, TDIU, "Raqamli iqtisodiyot" kafedrasini dotsenti

Allayarov Shamsiddin Amanullayevich, DSc, prof., TDIU, "Savdo ishi" kafedrasini mudiri

Jumayev Olimjon Sadulloevich, DSc, Raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi direktori

Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich, PhD., TDIU Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari fakulteti dekan muovini

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., Alfraganus universiteti "Menejment va marketing" kafedrasini mudiri

Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, TDIU biznes boshqaruvi va logistika kafedrasini professori

Tuychiyev Alisher Jurayevich, Alfraganus University "Iqtisodiyot" fakulteti dekani professor

Nazarova Ra'no Rustamovna, TDIU "Yashil" iqtisodiyot kafedrasini mudiri, Iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Usmonov Bunyod Aktam o'g'li, PhD, TDIU Moliyaviy tahlil kafedrasini v.b.dotsenti;

Dehqonov Burxon Rustamovich, PhD., TDIU Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi bosh mutaxassisi;

Turobova Hulkar Rustamovna, PhD., BuxDU, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasini dotsenti;

Elektron nashr 603 sahifa. E'lon qilishga 2025-yil 29-sentyabrda ruxsat etildi

MUNDARIJA

ЭТАПЫ РАЗРАБОТКИ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ	7
Кучаров Абдор Собиржонович, Бобожонов Азизжон Бабаханович, Хусейнов Рахим Али оглы	
KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTIDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO‘LLAB-QUVVATLASHGA QARATILGAN TA‘LIM XIZMATLARI KO‘RSATISH TURLARI TAHLILI	16
Ergashev To‘lqin Shokirovich	
ЭВОЛЮЦИЯ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО БИЗНЕСА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.....	23
Миришаев Абдурахман Абдулахатович	
E-COMMERCE DIFFERENCES BETWEEN DEVELOPING AND DEVELOPED COUNTRIES.....	33
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
TO‘QIMACHILIK KORXONALARINING MARKETING DASTURLARINI RAQAMLASHTIRISH ASOSIDA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI	40
Ikramova Taxmina Latifovna	
MINTAQAVIY RESURLARNI BOSHQARISHDA MENEJMENT YONDASHUVLARI: INSTITUTSIONAL NAZARIYA VA IQTISODIY XAVFSIZLIK INDIKATORLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	50
Ismoilov Abdulxoliq Muxiddin o‘g‘li	
TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY YETAKCHILIK MODELLARIDAN FOYDALANISH	60
Kazakov Olim Sabirovich	
TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI QABUL QILUVCHI MAMLAKATLAR IQTISODIYOTIGA TA‘SIRI BO‘YICHA EKONOMETRIK DALILLAR: USLUBLARGA ASOSLANGAN SHARH	67
Madumarov Xusniddin Komilovich	
TO‘QIMACHILIK KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA‘MINLASHDA KORPORATIV MADANIYAT VA MARKETING STRATEGIYALARI UYG‘UNLIGI	78
Matrizayeva Dilaram Yusupbayevna	
AHOLINING MODDIY FAROVONLIGI TUSHUNCHASI VA UNGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLARI	84
Mirzamurodov Oltinbek Sultonali o‘g‘li	
SUN‘IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN KICHIK BIZNESDA FOYDALANISHNING XORIJIY TAJRIBALARI VA O‘ZBEKISTONDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI	90
Navruz-zoda Layli Baxtiyorovna	
CHAKANA SAVDODA ONLAYN KO‘RIB, OFLAYN XARID QIL (ROPO) MODELIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARINI ANIQLASH.....	98
Rajapova Gulmira	
TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY MEXANIZMLARNING ROLI VA SAMARADORLIGI	105
Agzamova Marguba Mirabdullayevna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA ISHLAB CHIQARISHNI AVTOMATLASHTIRISH, ERP VA CRM TIZIMLARINI JORIY ETISH ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	113
Uzakova Umida Ruziyevna	
FEATURES AND DISADVANTAGES OF IMPLEMENTING THE DIGITAL ECONOMY FOR CONSTRUCTION COMPANIES	122
Kurbanova Maftuna Lazizovna, Muhammad al-Khwarizmi	
LEVERAGING INNOVATIVE MARKETING STRATEGIES IN RETAIL THROUGH DISTRIBUTED DATA AND KNOWLEDGE-BASED SYSTEMS	134
Karimova Nafisabonu Djamshidovna	
XALQARO RAQOBATBARDOSHLIKNI BAHOLASH BO‘YICHA USLUBIY YONDASHUVLAR....	145
Mallaboyev Anvarjon Sotvoldiyevich	

FOREIGN EXPERIENCE IN ORGANIZING REMOTE BANKING SERVICE	154
Abduvohidov Abdumalik Mahkamovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY-IJTIMOIIY OQIBATLARI TAHLILI	161
Xatamov Nurbek Ochildiyeovich	
THE IMPACT OF GREEN BUSINESS EDUCATION AMONG ENTREPRENEURS ON THE ECONOMY: A LITERATURE REVIEW	172
Amonov Sardor Zamon o'g'li, Turobova Hulkar Rustamovna	
ISTE'MOLCHILARNING EKOLOGIK ONGINI SHAKLLANTIRISHDA RAQAMLI MARKETINGNING ROLI	188
Uzoqova Dilnoza Yusuf qizi	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALARNI BOSHQARISHNING XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	196
Uzakova Umida Ruziyeвна	
TEMIR YO'L TRANSPORTI INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH VA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	203
Qilichev Umid Ibodullayevich	
UNIVERSITETNI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA BENCHMARKING USULIDAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	210
Maxmudov Faxriddin Umarovich	
O'ZBEKISTONDA UY-JOY QURILISHINI RIVOJLANISHI TAHLILI	219
Usmanov Mirumar Abdulla o'g'li	
KIMYO SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	228
Sabirov Oybek Shavkatbekovich	
QASHQADARYO VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK TOMONIDAN ISHLAB CHIQUILGAN MAHSULOT HAJMINING PROGNOZLASH.....	237
Xudoyorov Laziz Niyozovich	
РАЗВИТИЕ ИННОВАЦИОННОГО МЕНЕДЖМЕНТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОЙ КОНКУРЕНЦИИ.....	246
Азизов Ильдар Рафаэлевич	
TIJORAT BANKLARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI RAQAMLI XIZMAT TURLARI ORQALI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLARI.....	254
Foziljonova Mushtariybonu Farruxbek qizi	
KORXONALAR PUL OQIMLARI BOSHQARUVIDA PROGNOZ USULLARIDAN FOYDALANISH.....	263
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li	
ELEKTRON SAVDO SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI INTEGRATSIYALASHGAN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINING O'RNI VA AMALIY JIHATLARI.....	270
Abidjonov Nodirbek Odiljon o'g'li	
INNOVATSION IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDAGI ILG'OR XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	277
Rajabov Alibek Xushnudbekovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORIDA YASHIL SUG'URTA KONSEPSIYASI: ZARURAT, JORIY HOLAT VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	285
Zoyirov Laziz Subxonovich	
BREND QIYMATINI ANIQLASHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI.....	294
Maxmudov Tohirjon Olimjonovich, Odilov Akbarjon Nosirjon o'g'li	
XUSUSIY OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	304
Gulmatov Bahodir Xabibullayevich	

KORXONALAR BREND QIYMATINI ANIQLASHNING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARI	311
Maxmudov Tohirjon Olimjonovich	
MINTAQA TURIZM SALOHİYATINI VA UNGA TASIR ETUVCHI OMILLAR.....	318
Nasriddinov Husanbek Sadriddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OZIQ-OVQAT SANOATI DON MAHSULOTLARI TARMOG'IDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH: NAZARIY-METODOLOGIK YONDASHUV	324
Dildora Kurbanova	
XALQARO SAVDONING SIRKULAR IQTISODIYOT TAMOIYLLARIGA UYG'UNLASHUVIDA ASOSIY TENDENSIYALAR.....	333
Muratova Shohista Nimatullayevna	
QISHLOQ XO'JALIGI KLASSTERLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI.....	342
Yuldasheva Dildora Kamiljan qizi	
KOMPAINIYALARDA IQTISODIY KO'RSATKICHLARNI YAXSHILASHDA XODIMLAR SALOHİYATINING O'RNI.....	350
Sattarov Shuxrat Abug'affarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUDUDLARI RIVOJLANISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	355
O'rozov Azamat Otaboyevich	
KIMYO SANOATI KORXONALARIDA RAQAMLI KOMMUNIKATSIYA STRATEGIYALARINING SAMARADORLIGINI KPI VA ROI INDIKATORLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	363
Muminova Dildora Dilshadovna	
HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT THROUGH INVESTMENT: INTERNATIONAL EXPERIENCE OF DEVELOPING COUNTRIES	371
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
MILLIY IQTISODIYOTNING TASHQI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHGA YONDASHUVLAR.....	378
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
"DAVLATNING IQTISODIY XAVFSIZLIGI" TOIFASIGA YONDASHUVLARNING PAYDO BO'LISHI VA EVOLYUTSIYASI	384
Karimov Javlon Ko'ziyevich	
ESG (ENVIRONMENTAL, SOCIAL, GOVERNANCE) TAMOIYLLARINI DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARDA JORIY ETISH.....	395
Ismailov Allayor Rashidovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQRISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOIYLLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR.....	405
Achilov Ilmurad	
INVESTITSION SALOHİYATNI OSHIRISH ORQALI MINTAQALARNI IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	415
Qobilov Anvar Eshpo'lotovich	
"YASHIL IQTISODIYOT" TAMOIYLLARI ASOSIDA IQTISODIY XAVFSIZLIK SOHASIDA BOSHQARUV QARORLARINI ASOSLASHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI.....	424
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA KOMPAINIYALARINING INVESTITSION FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	433
Haqberdiyev Bekzod Uktamovich	
O'ZBEKISTONDA BARQAROR IQTISODIY O'SISH VA ATROF MUHIT MUHOFAZASINI TA'MINLASH MAQSADIDA KICHIK BIZNES VA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI	444
Uskenbayeva Dilnoza Bakhodir qizi	
TRANSPORT TIZIMLARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	453
Saidmurodov Feruz Sodiqjon o'g'li	

MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA OZIYQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH MASALALARI	459
Xusanova Gavhar	
O'ZBEKISTONDA AHOLI TURMUSH FARAVONLIGI ASOSIY KO'RSATKICHLARI VA ULAR DINAMIKASI TAHLILI.....	467
Atayev Jahongir Erkinovich	
СОВРЕМЕННАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ОЦЕНКИ ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА РАЗВИТИЕ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО БИЗНЕСА	476
Исраилов Рустамбек Ибрагимович	
REKLAMA XIZMATLARI BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH BO'YICHA XORIY TAJRIBASI VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH YO'NALISHLARI.....	487
Xamrakulov Azamat Baxritdinovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BAHOLASH VA BOSHQA TUZILMALARNING O'ZARO HAMKORLIK MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	496
Rixsimbayev Odiljon Kabildjanovich	
MINTAQAVIY RIVOJLANISH VA SANOAT KORXONALARINI JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY MOHIYATI.....	505
Nuritdinov Botir Kodirxanovich	
INVESTITSIYALAR VA ULARDAN TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA SAMARALI FOYDALANISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	517
Isakov Axmadali Esanbaevich	
KORXONALARNI BUDJETLASHTIRISH ASOSIDA BOSHQARISHNING XALQARO TAJRIBALARI.....	525
Sobirov Shoyadbek Kurbonaliyevich	
IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH BO'YICHA JORIY MEXANIZMLARNING TAHLILI	537
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
TASHABBUSLI BYUDJETLASHTIRISHNI AMALGA OSHIRISH MEXANIZMLARIGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR HAMDA ERISHILGAN NATIJALAR TAHLILI.....	545
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN DIGITAL MARKETING OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN UZBEKISTAN.....	553
Sadikov Shokhrukh Shukhratovich	
INVESTITSIYALARNI MOLIYAVIY BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	558
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA TURIZM SOHASIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISH	566
Tajieva Shaxnoza Mamarejabovna	
MINTAQALAR KESIMIDA INNOVATSION SALOHİYAT NOMUTANOSIBLIKLARINING SABABLARI VA EKONOMETRIK TAHLILI.....	576
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
MINTAQAVIY SANOATNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI.....	586
Ochilov Akram Odilovich, Ro'ziqulov Jamshid Ulug'bek o'g'li	
SUG'URTA INSTITUTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA UNING IQTISODIY KO'RSATKICHLARGA TA'SIRI.....	594
Sherov Sanjar Radjabovich	

O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORIDA YASHIL SUG'URTA KONSEPSIYASI: ZARURAT, JORIY HOLAT VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Zoyirov Laziz Subxonovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

mustaqil tadqiqotchisi, i.f.n., prof

ORCID: 0009-0005-9252-7567

E-mail: lzoyirov@mail.ru

Annotatsiya

Bugungi kunda ekologik xavflarning ortib borishi, iqlim o'zgarishining salbiy ta'siri va atrof-muhit muhofazasining dolzarbligi yashil sug'urta konsepsiyasining global miqyosda muhim yo'nalishlardan biriga aylanishiga sabab bo'lmoqda. Yashil sug'urta ekologik risklar, tabiiy ofatlar, iqlim o'zgarishi va boshqa muhitga bog'liq tahdidlarni moliyaviy jihatdan boshqarish vositasi bo'lib, u barqaror rivojlanish tamoyillariga xizmat qiladi. Ushbu ilmiy tadqiqot O'zbekiston sug'urta bozorida yashil sug'urta konsepsiyasining zaruratini, joriy holatini va istiqbollari chuqur tahlil qiladi. Mamlakatimizda bu yo'nalish hali to'laqonli shakllanmagan bo'lsa-da, xalqaro tajriba, davlat siyosatining ekologik yo'nalishga e'tibori va moliyaviy sektorning modernizatsiyasi asosida uni joriy etish uchun katta salohiyat mavjud. Tadqiqotda shuningdek, mavjud muammolar, huquqiy va institutsional to'siqlar, bozor ishtirokchilarining tayyorgarlik darajasi, innovatsion sug'urta mahsulotlariga talab va ularni joriy etish strategiyalari ko'rib chiqiladi. Natijada yashil sug'urtaning O'zbekistonda samarali amal qilishi uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: yashil sug'urta, ekologik risklar, sug'urta bozori, barqaror rivojlanish, ESG, iqlim o'zgarishi, yashil moliya, tabiiy ofatlar, sug'urta mahsulotlari.

Аннотация

В настоящее время рост экологических рисков, негативное воздействие изменения климата и актуальность охраны окружающей среды способствуют тому, что концепция зелёного страхования становится одним из важнейших направлений в мировом масштабе. Зелёное страхование представляет собой финансовый инструмент управления экологическими рисками, природными катастрофами, изменением климата и другими угрозами, связанными с окружающей средой, и служит принципам устойчивого развития. Данное научное исследование посвящено анализу необходимости, текущего состояния и перспектив внедрения зелёного страхования на страховом рынке Узбекистана. Несмотря на то, что данное направление в стране пока не сформировано в полной мере, международный опыт, внимание государственной политики к экологическим вопросам и модернизация финансового сектора создают высокий потенциал для его реализации. В исследовании также рассматриваются существующие проблемы, правовые и институциональные барьеры, уровень готовности участников рынка, спрос на инновационные страховые продукты и стратегии их внедрения. В итоге разрабатываются практические рекомендации по эффективному применению зелёного страхования в Узбекистане.

Ключевые слова: зелёное страхование, экологические риски, страховой рынок, устойчивое развитие, ESG, изменение климата, зелёные финансы, природные катастрофы, страховые продукты.

Abstract

Today, the growth of environmental risks, the negative impact of climate change, and the urgency of environmental protection have made the concept of green insurance one of the key global directions. Green insurance serves as a financial tool to manage environmental risks, natural disasters, climate change, and other environment-related threats, contributing to the principles of sustainable development. This scientific study analyzes the necessity, current state, and prospects of green insurance in the insurance market of Uzbekistan. Although this area has not yet been fully developed in the country, international experience, the government's focus on ecological policy, and the modernization of the financial sector demonstrate strong potential for its introduction. The study also considers existing challenges, legal and institutional barriers, the preparedness of market participants, demand for innovative insurance products, and strategies for their implementation. As a result, practical recommendations are developed for the effective application of green insurance in Uzbekistan.

Keywords: green insurance, environmental risks, insurance market, sustainable development, ESG, climate change, green finance, natural disasters, insurance products.

KIRISH

Hozirgi global iqtisodiy muhitda barqaror rivojlanish tamoyillari tobora markaziy o'ringa chiqmoqda. Ayniqsa, ekologik xavflarning kuchayishi, iqlim o'zgarishining tezlashuvi, suv resurslari tanqisligi, havoning ifloslanishi kabi ekologik muammolar iqtisodiy va moliyaviy tizimlar faoliyatini qayta ko'rib chiqishni taqozo etmoqda. Bunday sharoitda yashil iqtisodiyot, yashil moliya va ularning ajralmas tarkibiy qismi hisoblangan yashil sug'urta konsepsiyasining dolzarbligi ortib bormoqda. Yashil sug'urta ekologik xavflarni boshqarish, ekologik barqarorlikni ta'minlash va tabiatga ehtiyotkor munosabatni rag'batlantirish vositasi sifatida qaralmoqda.

Yashil sug'urta – bu an'anaviy sug'urta mexanizmlarining atrof-muhitga yo'naltirilgan, ekologik mas'uliyatni o'z ichiga olgan innovatsion ko'rinishidir. U asosan ekologik tahdidlar (masalan, toshqin, qurg'oqchilik, yer silkinishi, texnogen halokatlarni, chiqindi muammolari)ni moliyaviy qamrab olish, yashil investitsiya loyihalarini himoyalash hamda barqaror iqtisodiy faoliyatni rag'batlantirishda muhim o'rin egallaydi. Bu turdagi sug'urta mahsulotlari ekologik xavflarni moliyaviy boshqarish bilan birga, kompaniyalar va investorlarni ekologik mas'uliyatli faoliyat yuritishga undaydi.

Jahon tajribasiga nazar tashlansa, yashil sug'urta bozori qator rivojlangan mamlakatlarda (Germaniya, Yaponiya, Shvetsiya, Kanada va boshqalar) allaqachon shakllangan bo'lib, davlat siyosati, xalqaro moliyaviy institutlar, biznes sektori va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi hamkorlikda muvaffaqiyatli rivojlanmoqda. Misol uchun, 2023-yil yakunlariga ko'ra global yashil sug'urta mukofotlari hajmi \$150 milliard AQSh dollaridan oshgan va har yili o'rtacha 10–15% o'sib bormoqda. Ushbu

mahsulotlar asosan quyosh va shamol energiyasi loyihalari, ekologik toza transport, chiqindilarni qayta ishlash kabi yo'nalishlarda faol qo'llanilmoqda.

O'zbekiston sug'urta bozori esa ushbu yo'nalishda hali yangi bosqichda bo'lib, yashil sug'urta tushunchasi endigina shakllanmoqda. Mamlakatda ekologik muammolar – iqlim o'zgarishi, cho'llanish, suv tanqisligi va texnogen xatarlar tobora keskinlashayotganiga qaramay, sug'urta sektori bu xatarlarni moliyaviy boshqarish vositasi sifatida to'laqonli faollik ko'rsatmayapti. Sug'urta kompaniyalari tomonidan ekologik yo'nalishdagi maxsus mahsulotlar taklifi mavjud emas, bu esa bozor ishtirokchilarining malakasi, qonunchilikdagi moslashuvchanlik yetishmasligi va aholining moliyaviy savodxonligi darajasi bilan izohlanadi.

Shu bilan birga, O'zbekistonda yashil iqtisodiyot tamoyillariga asoslangan milliy strategiyalar, xususan, "Yashil energiya" konsepsiyasi, "2023–2030-yillarda atrof-muhitni muhofaza qilish va ekologik xavfsizlik strategiyasi" kabi davlat dasturlari yashil moliyaviy mahsulotlar, jumladan yashil sug'urtaning joriy etilishi uchun huquqiy va institutsional zamin yaratmoqda. Bundan tashqari, xalqaro moliyaviy institutlar, jumladan, Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki, EBRD bilan olib borilayotgan hamkorlik doirasida barqaror va ekologik mas'uliyatli moliya infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha dasturlar shakllanmoqda.

Shunday qilib, O'zbekiston sug'urta bozorida yashil sug'urta mahsulotlarini joriy etish zarurati tobora ortib bormoqda. Bu nafaqat atrof-muhitni himoya qilish, balki iqtisodiy barqarorlik, investitsiyaviy jozibadorlik va aholining ijtimoiy himoyasini ta'minlashga ham xizmat qiladi. Ushbu tadqiqotda O'zbekistonda yashil sug'urta konsepsiyasining zarurati, joriy holati, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi, shuningdek, rivojlanish istiqbollari asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Davide Lauria fikriga ko'ra, sug'urta investitsiya portfellarini optimallashtirishda ESG omillarini dinamik modellar orqali integratsiyalash uzoq muddatli samaradorlikni oshiradi. Fikrimizcha, ESG omillarini dinamik modellar asosida integratsiyalash sug'urta kompaniyalariga raqobatbardosh va barqaror investitsiya strategiyasini yaratishda muhim vosita hisoblanadi. Bu yondashuv orqali nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlar yaxshilanadi, balki ijtimoiy va ekologik barqarorlik ham ta'minlanadi¹.

Amir Amel-Zadeh fikriga ko'ra, ESG tamoyillarini moliyaviy strategiyaga kiritish sug'urta kompaniyalariga ijtimoiy va ekologik barqarorlik bilan bir qatorda moliyaviy rentabellikni ham ta'minlash imkonini beradi. Bu yondashuv kompaniyalar uchun investitsiya risklarini kamaytirishning samarali vositasi hisoblanadi. Fikrimizcha, ESG tamoyillarining investitsiyalarga integratsiyalashuvi nafaqat sug'urta kompaniyalarining risk boshqaruvi tizimini kuchaytiradi, balki ularning uzoq muddatli raqobatbardoshlik va bozor ishonchini oshirishiga ham xizmat qiladi².

¹ Lauria, D., Lindquist, W. B., Mitnik, S., & Rachev, S. T. (2022). A Dynamic Model of ESG-Based Asset Pricing and Portfolio Optimization. arXiv preprint.

² Amel-Zadeh, A. (2022). ESG Integration in Financial Strategy. Saïd Business School, University of Oxford.

Ben Caldecott fikriga ko'ra, ESG va yashil moliya sohasida yetakchi ekspert sifatida ta'kidlaydiki, sug'urta kompaniyalari ekologik va iqlim risklarini hisobga olgan holda investitsiya portfelini boshqarish orqali barqarorlikni oshirishi mumkin. U ESG ma'lumotlarini risklarni baholash va investitsiya portfelini optimallashtirishda muhim omil sifatida ko'radi. Fikrimizcha, sug'urta kompaniyalari ESG ma'lumotlarini faol integratsiyalash orqali nafaqat o'z moliyaviy xavflarini kamaytiradi, balki portfelning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlaydi. Shuningdek, bu yondashuv kompaniyalarni ekologik o'zgarishlarga moslashish va ijtimoiy mas'uliyatni oshirish yo'lida faol qadamlar tashlashga undaydi, natijada ularning bozor raqobatbardoshligi va obro'si mustahkamlanadi¹.

Xiaoyu Zhou fikriga ko'ra, ESG ko'rsatkichlariga ega kompaniyalar makroiqtisodiy o'sish uchun ijobiy ta'sir ko'rsatishini ta'kidlab, sug'urta kompaniyalari portfelini ESG mezonlariga moslashtirish orqali nafaqat moliyaviy barqarorlik, balki kengroq iqtisodiy barqarorlikni ham qo'llab-quvvatlashini bildiradi. Fikrimizcha, bu yondashuv sug'urta kompaniyalarining uzoq muddatli muvaffaqiyati va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. ESG mezonlarini hisobga olgan investitsiya siyosati nafaqat kompaniyaning moliyaviy ko'rsatkichlarini yaxshilaydi, balki jamiyat va atrof-muhit uchun ham barqaror rivojlanishni rag'batlantiradi, bu esa sug'urta sektorining ijtimoiy mas'uliyatini oshirishga xizmat qiladi².

METODOLOGIYA

Mazkur maqolada O'zbekiston sug'urta bozorida yashil sug'urta konsepsiyasining zarurati, mavjud holati va rivojlanish istiqbollarini aniqlash maqsadida tizimli va kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot nazariy asoslarni o'rganish, empirik ma'lumotlarni tahlil qilish, xalqaro tajribani solishtirish va mahalliy sharoitga mos takliflar ishlab chiqishni o'z ichiga oladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yashil sug'urta bu atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatadigan xatarlarni moliyaviy qoplash, ekologik barqaror loyihalarni qo'llab-quvvatlash va fuqarolar hamda tadbirkorlik subyektlarining ekologik javobgarligini rag'batlantiruvchi innovatsion sug'urta instrumentidir. Jahon tajribasida yashil sug'urta mahsulotlari asosan qayta tiklanuvchi energiya, chiqindilarni qayta ishlash, ekologik qurilish, iqlimga moslashish kabi sohalarida keng qo'llaniladi. Bu orqali nafaqat moliyaviy himoya, balki ekologik xabardorlik, innovatsion rivojlanish va investitsiyaviy jozibadorlik oshiriladi.

O'zbekiston sug'urta bozori bugungi kunda transformatsiya jarayonini boshdan kechirmoqda. Bozor mexanizmlarining takomillashuvi, raqobatning kuchayishi va yangi sug'urta mahsulotlariga bo'lgan talabning ortishi milliy sug'urta tizimini modernizatsiyalash zaruratini kuchaytirmoqda. Shu bilan birga, O'zbekiston hukumati tomonidan qabul qilingan "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi", "Ekologik xavfsizlik konsepsiyasi", "Atrof-muhitni muhofaza qilish davlat dasturi" singari

¹ Caldecott, B. (2023). Oxford Sustainable Finance Programme. <https://www.smithschool.ox.ac.uk/oxford-sustainable-finance-group>

² Zhou, X. (2023). ESG Performance and Economic Growth. Oxford Sustainable Finance Programme.

hujjatlar yashil moliyaviy instrumentlarni, xususan yashil sug'urtani joriy etish uchun zamin yaratmoqda.

Jahon amaliyoti shuni ko'rsatmoqdaki, yashil sug'urta mahsulotlari rivojlangan davlatlar iqtisodiyotida muhim o'rin egallamoqda. Germaniya, Kanada, Xitoy, Yaponiya va Skandinaviya davlatlarida quyidagi mahsulotlar keng tarqalgan: ekologik javobgarlik sug'urtasi (Environmental Liability Insurance); yashil qurilish sug'urtasi (Green Building Insurance); energiya loyihalarini sug'urtalash (Renewable Energy Insurance); iqlim xavflari uchun indeksli sug'urta (Weather Index Insurance). Bu davlatlarda hukumat, sug'urta kompaniyalari, moliyaviy regulyatorlar va xalqaro tashkilotlar hamkorligida ekologik risklarni moliyaviy boshqarish kengayib bormoqda.

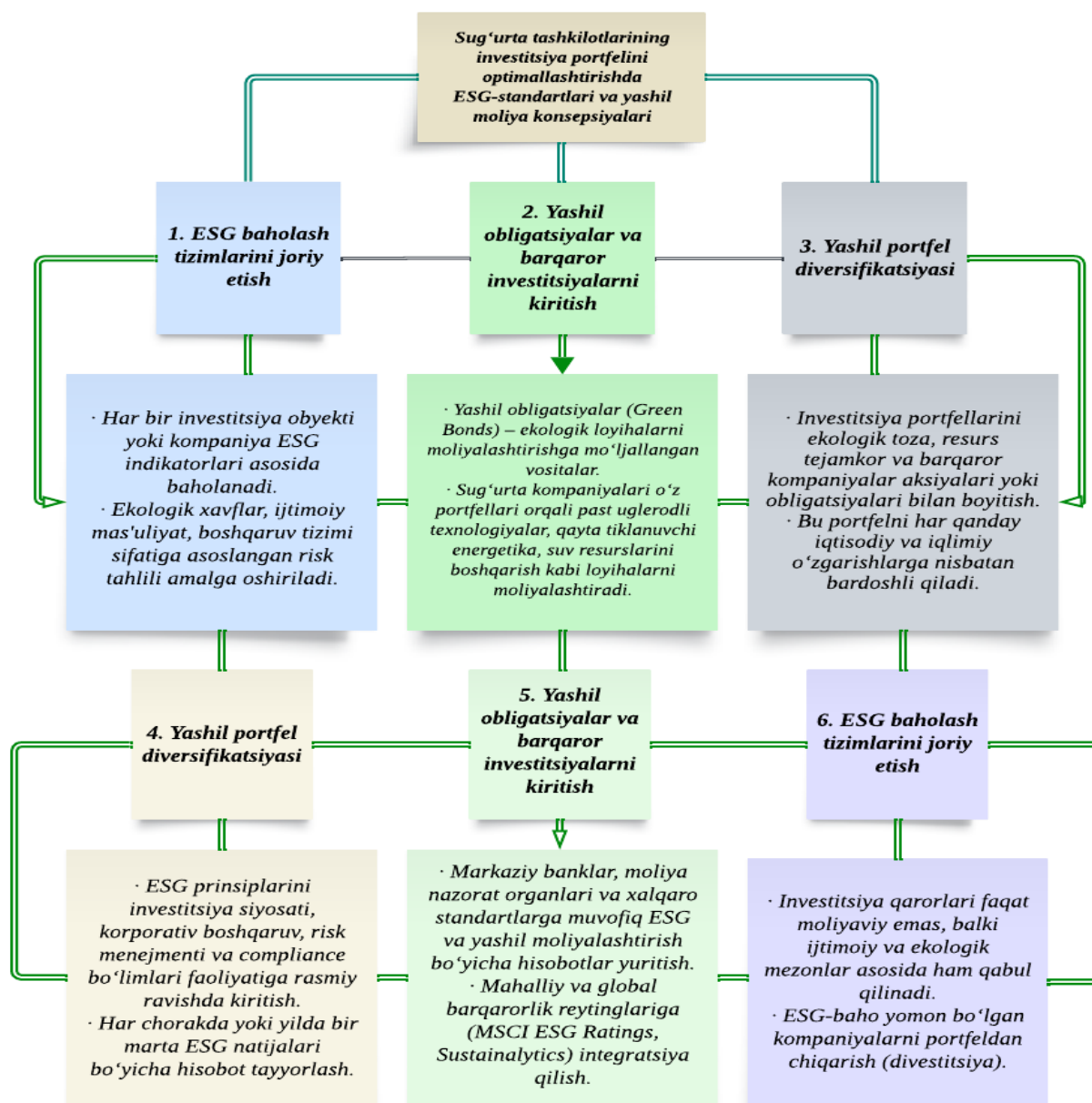
O'zbekiston sug'urta sektorida yashil sug'urta joriy etilishi uchun bir qator rivojlanish yo'nalishlari ko'zga tashlanadi. Sug'urta kompaniyalari kelgusida mahsulotlarini ekologik risklarni inobatga olgan holda kengaytirishi ehtimol, bu esa yangi bozor segmentini shakllantiradi. Aholi va tadbirkorlik subyektlari o'rtasida tushunchaning hozircha kam tarqalganligi uni targ'ib qilish va xabardorlikni oshirish bo'yicha samarali dasturlar ishlab chiqish zaruratini ko'rsatadi. Davlat siyosatida mavjud "yashil iqtisodiyot" konsepsiyasi moliya va sug'urta tizimiga integratsiyalashgan taqdirda, barqaror sug'urta mexanizmlarini yaratishga asos bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, huquqiy-me'yoriy bazaning rivojlantirilishi va mutaxassislar salohiyatining oshirilishi yashil sug'urtaning amaliyotga tatbiq etilishida muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Shunga qaramay, O'zbekistonda yashil sug'urta joriy etish uchun bir qator ijobiy omillar mavjud: davlat dasturlari (Yashil energetika strategiyasi, Atrof-muhitni muhofaza qilish strategiyasi) orqali ekologik yo'nalishdagi loyihalarni moliyalashtirish hajmi ortmoqda; xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikda amalga oshirilayotgan ekologik va infratuzilmaviy loyihalar sug'urta himoyasini talab qilmoqda; qayta tiklanuvchi energiya, yashil transport, chiqindi qayta ishlash sohalarida xususiy sektor faollashmoqda; iqlim o'zgarishidan aziyat chekayotgan hududlar (masalan, Qoraqalpog'iston, Surxondaryo)da indeksli sug'urta mahsulotlariga ehtiyoj yuqori.

Tahlil shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda yashil sug'urta konsepsiyasini joriy etish zarurati bevosita mavjud ekologik va iqlimiy xatarlar, davlat siyosatining yo'nalishi va xalqaro majburiyatlar bilan belgilanadi. Bozorda hali bu yo'nalishda raqobat kamligi birinchi bo'lib yashil sug'urta mahsulotini joriy qilgan kompaniyalarga imtiyozli pozitsiya yaratishi mumkin. Yashil sug'urta faqat moliyaviy mahsulot emas, balki ekologik va ijtimoiy mas'uliyatni ifodalovchi vositadir.

So'nggi yillarda iqlim o'zgarishi, ekologik xavflar va ijtimoiy tengsizlik kabi global muammolar moliyaviy qarorlar qabul qilishda yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Ayniqsa, uzoq muddatli moliyaviy majburiyatlarga ega bo'lgan sug'urta tashkilotlari o'z investitsiya portfellarini nafaqat iqtisodiy rentabellik, balki ekologik va ijtimoiy barqarorlik mezonlariga ko'ra ham shakllanish zarurligini anglamoqda. Shu nuqtai nazardan, ESG standartlari va yashil moliya konsepsiyasi sug'urta kompaniyalari uchun muhim strategik yo'nalishga aylanmoqda. ESG yondashuvi investitsion aktivlarning ekologik xavfsizligi, ijtimoiy ta'siri va boshqaruv tizimi orqali barqarorlikni baholasa, yashil moliya ekologik jihatdan foydali loyihalarni moliyalashtirishga qaratilgan moliyaviy instrumentlar to'plamini ifodalaydi. Ushbu

konsepsiyalar sugʻurta kompaniyalarining investitsion risklarni kamaytirish, brend ishonchliligini oshirish va uzoq muddatli moliyaviy barqarorlikka erishish imkonini beradi (1-rasm).

1-rasm. Sugʻurta tashkilotlarining investitsiya portfelini optimallashtirishda ESG standartlari va yashil moliya konsepsiyasi¹

Umuman olganda, ESG-standartlari va yashil moliya konsepsiyasi sugʻurta tashkilotlarining investitsiya portfelini zamonaviy, masʼuliyatli va barqaror tarzda boshqarish uchun muhim yoʻnalish hisoblanadi. Bu yondashuv orqali kompaniyalar

¹ Muallif tomonidan tayyorlangan.

nafaqat iqtisodiy daromad olishga, balki atrof-muhitni muhofaza qilish, ijtimoiy mas'uliyatni oshirish va korporativ boshqaruvni takomillashtirishga ham hissa qo'shadi. Sug'urta sektorida ushbu tamoyillarni amaliyotga joriy etish investitsiya xavflarini kamaytiradi, ishonchni mustahkamlaydi va xalqaro barqarorlik standartlariga mos rivojlanish imkonini yaratadi. Kelajakda ESG va yashil moliya integratsiyasi sug'urta sanoatining transformatsiyasi uchun zaruriy omilga aylanadi.

So'nggi yillarda iqlim o'zgarishi va atrof-muhit muammolari global e'tiborni tortib, iqtisodiyot va moliyaviy sektorlar faoliyatini tubdan o'zgartirmoqda. Shunday jarayonlarda yashil sug'urta (Green Insurance) konsepsiyasi muhim rol o'ynay boshladi. U sug'urta sohasida barqarorlikni ta'minlash, ekologik xavflarga qarshi himoya qilish va yashil investitsiyalarni rag'batlantirishga qaratilgan. Ayniqsa, 2022-yildan boshlab yashil sug'urta bozori tez sur'atlar bilan o'sib, yangi imkoniyatlar va muhim tendensiyalarni ko'rsatmoqda. Quyida 2022–2024-yillar oralig'ida yashil sug'urta sohasidagi asosiy ko'rsatkichlar va bozor dinamikasi tahlil qilinadi (1-jadval).

1-jadval

2022-2024-yillarda yashil sug'urta bozorining rivojlanish dinamikasi¹

T/r	Yillar	Yashil sug'urta (Green Insurance) bo'yicha asosiy ko'rsatkichlar va tendensiyalar
1	2022	Global yashil sug'urta bozor o'lchovi 2,5 mlrd AQSH dollar. Sug'urtachilar tomonidan yashil obligatsiyalarning emissiyasi 40 foizga oshdi. Sug'urta sektori "green bonds"ga 250 milliard AQSH dollar investitsiya kiritdi.
2	2023	Qurilmalar bilan bog'liq ESG investitsiyalar sohasida sug'urta kompanyalari 2,8 trillion AQSH dollarga yetgan. Sektorning umumiy aktivlaridagi barqaror investitsiyalar ulushi 20 foizdan 36 foizgacha oshgan. Global iqlim sug'urta "climate insurance solutions" bozori taxminan 115 milliard AQSH dollarga yetdi (22 foiz o'sish). Sug'urta sohasining barqaror investitsiyalar "sustainable investments" AUM miqdori 2,8 trillion AQSh dollarni tashkil etdi.
3	2024	Global "Green Insurance" bozor hajmi 3,5 milliard AQSH dollarni tashkil qilgan. 2033-yilga kelib 9,8 milliard AQSh dollargacha o'sishi prognoz qilinmoqda, 2026 va 2033-yillar oralig'ida yillik o'sish sur'ati 14,5 foizni tashkil etadi.

2022–2024-yillar davomida global yashil sug'urta bozori sezilarli o'sish sur'atlarini namoyish etdi. 2022-yilda bozor hajmi taxminan 2,5 milliard AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda barqaror investitsiyalarning umumiy aktivlardagi ulushi 20 foizdan 36 foizgacha oshdi va iqlim sug'urta yechimlari bozori 115 milliard AQSh dollarga yetdi. 2024-yilda esa yashil sug'urta bozorining qiymati 3,5 milliard dollarga yetib, kelgusida o'sish sur'ati yillik 14,5 foiz atrofida saqlanishi prognoz qilinmoqda. Bu ko'rsatkichlar yashil sug'urta sohasining nafaqat iqtisodiy

¹ Muallif tomonidan tayyorlangan.

ahamiyatini, balki global iqlim siyosati va barqaror moliyaviy investitsiyalar yo‘nalishida tutgan o‘rnini ko‘rsatadi. Shu tariqa, yashil sug‘urta moliya va ekologiyani birlashtiruvchi muhim vosita sifatida rivojlanishda davom etmoqda va kelajakda yanada keng ko‘lamda qo‘llanilishi kutilmoqda.

So‘nggi yillarda butun dunyo miqyosida iqtisodiy va investitsiyaviy qarorlar qabul qilishda ESG – ekologik (Environmental), ijtimoiy (Social) va boshqaruv (Governance) mezonlarining roli ortib bormoqda. ESG nafaqat kompaniyalar faoliyatining barqarorligini, balki investorlar, davlatlar va jamoatchilikning mas‘uliyatli rivojlanishga bo‘lgan e‘tiborini ham aks ettiradi. 2020–2024-yillar oralig‘ida ESG konsepsiyasi jadal rivojlandi, turli iqtisodiy va siyosiy omillarga qaramay, global moliyaviy tizimda o‘z o‘rnini mustahkamladi. Quydagi tahlilda ESGning so‘nggi besh yildagi rivojlanish dinamikasi, investitsiya oqimlari, fondlar soni va aktivlar hajmidagi o‘zgarishlar yoritilgan (2-jadval).

2-jadval

2020-2024-yillarda ESG rivojlanishining asosiy tendensiyalari hajmi¹

T/r	Yillar	ESG rivojlanishining asosiy tendensiyalari
1	2020	Dunyo bo‘yicha ESGga yo‘naltirilgan aktivlar 2020-yilda 40,5 trillion AQSH dollari tashkil etdi. ESG fondlariga 51,1 milliard AQSH dollar investitsiya kiritildi. Barqaror obligatsiyalar bozorining umumiy hajmi 732,1 milliard AQSH dollarga yetdi.
2	2021	ESG fondlari soni 36 foizga oshib, jami 534 ta fondga yetdi.
3	2022	ESG fondlariga investitsiyalar oqimi 3,1 milliard AQSH dollarga tushib, oldingi yillardagi o‘rtacha 47 milliard AQSH dollardan ancha past bo‘ldi. AQShda ESGga qarshi siyosiy qarshiliklar kuchayib, ESGga bo‘lgan talabni pasayishiga olib keldi.
4	2023	ESGga bo‘lgan talab yana oshdi, bu ESGga bo‘lgan ishonchning tiklanishini ko‘rsatadi. ESGga yo‘naltirilgan investitsiyalar yana o‘sishni boshladi, bu ESGga bo‘lgan ishonchning tiklanishini ko‘rsatadi.
5	2024	ESGga yo‘naltirilgan aktivlar 53 trillion AQSH dollarga yetgan. ESG fondlariga investitsiyalar oqimi yana oshishi kutilmoqda, bu ESGga bo‘lgan talabning davom etishini ko‘rsatadi.

2020–2024-yillar oralig‘i ESG investitsiyalari uchun o‘ziga xos bosqichlarni aks ettiradi. 2020-yilda ESGga kirish bosqichi boshlangan bo‘lsa, 2021-yilda bu yo‘nalishga bo‘lgan talab keskin oshdi. 2022-yilda siyosiy bosim va ishonch pasayishi sababli investitsiya oqimlari sezilarli kamaydi. Shunga qaramay, 2023-yilda ESGga bo‘lgan qiziqish yana tiklandi va 2024-yilda global ESG aktivlari hajmi 53 trillion AQSh dollarga yetdi. Bu esa ESG investitsiyalari uzoq muddatli istiqbolga ega ekanligini va investorlar barqarorlik hamda ijtimoiy mas‘uliyatga asoslangan qarorlar qabul qilishga tobora ko‘proq e‘tibor qaratayotganini tasdiqlaydi.

¹ Muallif tomonidan tayyorlangan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston sug'urta bozorida yashil sug'urta konsepsiyasining zarurati, joriy holati va rivojlanish istiqbollari puxta o'rganildi. Jahon tajribasi tahlili shuni ko'rsatdiki, yashil sug'urta ekologik risklarni moliyaviy boshqarish, iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlash hamda yashil investitsiyalarni rag'batlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Rivojlangan mamlakatlarda yashil sug'urta mahsulotlari keng qamrovli bo'lib, ekologik xavflarga qarshi sug'urta mexanizmlari muvaffaqiyatli ishlayotganda.

O'zbekistonda esa yashil sug'urta tushunchasi va mahsulotlari hali rivojlanishning dastlabki bosqichida turibdi. Sug'urta kompaniyalari tomonidan ekologik risklarga asoslangan mahsulotlarning mavjud emasligi, aholining yashil sug'urta haqida bilim va xabardorlik darajasining pastligi, shuningdek, huquqiy va institutsional bazaning yetishmasligi asosiy muammolar sifatida aniqlangan. Shu bilan birga, davlat tomonidan qabul qilingan ekologik strategiyalar va xalqaro hamkorlik imkoniyatlari yashil sug'urta bozorini rivojlantirish uchun ijobiy zamin yaratmoqda.

Tadqiqot natijalari ko'rsatdiki, yashil sug'urtaning O'zbekistonda joriy etilishi nafaqat ekologik muammolarni moliyaviy boshqarishda, balki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va xalqaro moliyaviy maydonda raqobatbardosh bo'lishda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, ushbu sohani rivojlantirish uchun huquqiy bazani takomillashtirish, sug'urta kompaniyalarining salohiyatini oshirish, aholining moliyaviy savodxonligini oshirish va xalqaro standartlarni joriy etish zarur.

Xulosa qilib aytganda, yashil sug'urta konsepsiyasi O'zbekiston sug'urta bozorining istiqbolli rivojlanishida muhim vosita bo'lib, u ekologik barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiyotda yashil transformatsiyani jadallashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Lauria, D., Lindquist, W. B., Mitnik, S., & Rachev, S. T. (2022). A Dynamic Model of ESG-Based Asset Pricing and Portfolio Optimization. arXiv preprint.
2. Amel-Zadeh, A. (2022). ESG Integration in Financial Strategy. Saïd Business School, University of Oxford.
3. Caldecott, B. (2023). Oxford Sustainable Finance Programme. <https://www.smithschool.ox.ac.uk/oxford-sustainable-finance-group>
4. Zhou, X. (2023). ESG Performance and Economic Growth. Oxford Sustainable Finance Programme.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir: Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri: Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri: Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhih: Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar: Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, sentyabr, 9-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. ГОСТ 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlato standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**